

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	26 ก.พ. 2550	37	13297	5

มรดกกล่าวขาน

ปอยหลวง

ปอยหลวง เป็นชื่อของงานฉลองสมโภชศาสนสถานหรือสิ่งก่อสร้างสาธารณะ ประโยชน์ เช่น วิหาร อุโบสถ ศาลา สะพานหรืออาคารเรียน เป็นต้น สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ดังกล่าว เมื่อสร้างเสร็จก็จะมีการปอยหลวง

งานปอยหลวงเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ การจัดงานจึงต้องมีการเตรียมการให้พร้อม และระหว่างงานจะมีองค์ประกอบหลายอย่าง ซึ่งบางอย่างมีความหมายและวิธีปฏิบัติในที่นี้จะขอคัดเอามากล่าวเป็นอย่าง ๆ ไป

หัวข้อ ไทยนิวส์ 26 ก.พ. 50 ฉบับที่ 37 หน้า 13297

หัววัด คือวัดต่าง ๆ ที่เคยมีความสัมพันธ์กันทางกุศลกิจกับวัดเจ้าภาพ เมื่อวัดเจ้าภาพจะจัดงานปอยหลวง จะมีการออกบัตรเชิญหรือหนังสือเชิญไปยังวัดที่อยู่ในเครือข่าย เมื่อถึงวันงาน หัววัดจะนำตุ้บัจฉัยไทยทานพร้อมขบวนแห่มาร่วมงานด้วย

ตั้งแต่โบราณกาลมา หัววัดมีความสำคัญมาก บางครั้งเกิดกรณีขัดแย้ง ถึงขั้นขาดหัววัดกัน คือ ขาดจากความสัมพันธ์อันดีต่อกันและกัน อาจมีผลกระทบต่อชุมชน และความเป็นญาติมิตรของศรัทธาประชาชนด้วย

พระอุปคุต

งานปอยหลวงมีคนมากหน้าหลายตมาเที่ยวงาน บางครั้งอาจมีการกระทบกระทั่งถึงขั้นทุบตีชกต่อย ทำให้เกิดความวุ่นวาย ดังนั้นจึงต้องเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาปกป้องคุ้มครองให้งานดำเนินไปโดยราบรื่น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวได้แก่ พระอุปคุต ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นพระอรหันต์ที่บำเพ็ญเพียรอยู่ในสะดือทะเล สามารถเคยปราบพระยามารมาก่อน

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	26 ก.พ. 2550	37	13297	5

การเชิญพระอุปคุต จะสมมติเอาก้อนหินในแม่น้ำ ลำคลองละแวกนั้นเป็นพระอุปคุต เมื่อมได้จะอัญเชิญไปไว้ ณ หออุปคุตที่ปลูกเป็นศาลขึ้นชั่วคราว แล้วจัดบาตรดอกไม้รูปเทียนและสำหรับอาหารถวาย เมื่อเสร็จงานแล้วก็จะมีการอัญเชิญกลับไปสู่แหล่งน้ำดั้งเดิม

กลองห้ามมาร

กลองที่ใช้ตีประกอบการฟ้อนเล็บหรือตีต้อนรับห้วงวัด ไม่ว่าจะเป็นกลองแอวหรือ กลองหลวง นั้นโบราณถือว่าเป็นกลองห้ามมาร คือนอกจากเสียงกลองจะเป็นเสียงประโคมสมโภชงานแล้ว ยังเชื่อกันว่าเป็นเสียงแห่งกุศลกรรมซึ่งพระยามารให้ความเกรงกลัวมาก ดังนั้นจึงนิยมให้ตีกลองนี้เป็นระยะๆ ตลอดช่วงเวลาการจัดงาน เพื่อห้ามมารมิให้มาก่อความเดือดร้อนใดๆ

ตุ่ง คือ ธงตะขบ ซึ่งเป็นธงชนิดหนึ่งที่ทำขึ้นสำหรับถวายวัดเพื่อใช้ประดับเฉพาะงานปอยหลวง โดยหวังอันสงส์ว่าตุ่งที่กวัดแก่งจะสามารถช่วยสัตว์นรกได้อาศัยเกาะชายตุ่งให้พ้นจากทุกขเวทนาได้ คนที่จะถวายตุ่งต้องเป็นผู้ที่มีอายุครบ ๒๐ ปี ขึ้นไป มีข้อต้องห้ามสำหรับคนอายุต่ำกว่านี้ถวายเพราะเชื่อว่าจะทำให้อายุสั้น นอกจากนี้ยังมีข้อปฏิบัติปลีกย่อยอื่น ๆ กล่าวคือ การถวายตุ่งต้องถวายทั้งตัวตุ่ง ค้างตุ่งและเสาตุ่งด้วย การปักตุ่งต้องตอกไม้หลักก่อนแล้วจึงเอาเสาไปผูกติดกับไม้หลักนั้น ห้ามชุดหลุมฝังโดยเด็ดขาด ข้อห้ามต่อมา คือห้ามนำเอาตุ่งไปแขวนกับกิ่งไม้ ห้ามประดับตุ่งด้านทิศตะวันออกของเรือน และห้ามเอาตุ่งแขวนประดับบ้านเรือน หากฝ่าฝืนก็จะพบบกภัยพิบัตินานาประการ

การประดับตุ่ง ให้ปักไปตามแนวถนนโดยเฉพาะถนนที่เป็นทางมุ่งไปสู่วัดที่มีงานประเพณีสำคัญคือไม่มีการนำตุ่งมาร่วมขบวนแห่ และจะไม่มีการเคลื่อนย้ายตุ่งไม่ว่าจะย้ายไปในทิศทางใด

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	26 ก.พ. 2554	37	13297	5

ข้อ

ข้อ หรือ ข้อช้าง (อ่านว่า - จ้อ หรือ จ้อช้าง) คือ ธงสามเหลี่ยม ซึ่งทางวัดจะเตรียมธงสามเหลี่ยมนี้ไว้พร้อมกับสัปทน คนโท พานดอกไม้ สำหรับเป็นเครื่องต้อนรับหัววัดที่แห่ขบวนมาร่วมงาน

ผีโขนหรือผีโกลน

ผีโขน หรือ ผีโกลน เป็นหุ่นขนาดใหญ่ สานด้วยไม้ไผ่หุ้มด้วยกระดาษ หุ่นผีโขนอาจทำเป็นรูปที่น่ากลัว อัปลักษณ์หรือรูปตลก เมื่อมีการแห่ขบวนครีวทาน (พุ่มไทยทาน) มักมีคนนำหุ่นผีโขนมาสวมแล้วเข้าร่วมขบวนแห่เพื่อความสนุกสนาน ทั้งนี้ห้ามคนชั่วอยู่อ่อนสวมหุ่นโขน ด้วยเชื่อกันว่าจะถูกผีโขนเข้าครอบงำหรือกุมให้อยู่ในอำนาจจนอาจทำให้ไม่สบายและถึงขั้นเสียชีวิตในที่สุด

เจ้าพร

เจ้าพร (อ่านว่า - เจ้าปอน) คือพระภิกษุที่วัดเจ้าภาพนิมนต์มาเป็นผู้กล่าวคำให้พรในเชิงพรรณาวาหารแก่หัววัดหรือคณะศรัทธาที่นำขบวนแห่ครีวทานมาร่วมงาน พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นเจ้าพรนี้มักเป็นผู้ที่มีเสียงดี วาหารสละสลวยและเป็นทีเคารพศรัทธาของคนโดยทั่วไป

องค์ประกอบต่าง ๆ ที่กล่าวมา เป็นส่วนหนึ่งของงานปอยหลวง คนส่วนใหญ่อาจเข้าใจไม่ถึง จึงมีการปฏิบัติผิดแบบแผนดั้งเดิมไปบ้าง เช่น แขนงตุงบนกิ่งไม้ เสไฟฟ้า เเค่สถาน เวลาแห่ขบวนครีวทานบางแห่งก็นำตุงมาร่วมขบวน อย่างไรก็ตามงานปอยหลวงก็ยังเป็นสิ่งงดงามตามประเพณี สิ่งที่ดีที่เพี้ยนไปสามารถแก้ไขได้หากช่วยกันใส่ใจดูแล.

สนั่น ธรรมธิ

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(ภาพประกอบโดยรพีพรรณ ศรีทะ)